

Laurynas Katkus

EILĖRAŠČIAI

UŽ 7 GATVIŲ

offline/nepasiekiamas

Atpažįstu tave visur: metro tunelio šešėliuose
svetimos palaidinės baltume, atsisveikinimo bučiny
dviratį minančios nefertitės kaklo linkyje

Tavo tramdyta ašara (tas jaudrumas
nieko negaliu su savim padaryti)
bėga mano alkūne, keistas jausmas

nukrinta ant žemėlapiu kelių
ir ribuliuoja lygumos nuo Suvalkijos iki oderio
kol neužsnūstu kietoj autobuso kėdėj

Kaip kempė ant medžio kamieno
šitiek amžių praleidau su tavim septynis metus
vis trumpiau žiūrėdamas, vis paprasčiau galvodamas

Bet išgirdus kompiuteryje šnarantį
tavo žemą balsą, pertemptoj nugaroj
vėl ima cirkuliuoti syvai

Nemokamas pokalbis, metai po metų
kurio nutylėjimų neperrėktų
sausakimši šitos šalies stadionai

Alsai kibirkštis į tolimą tamsą
kai prabudintas gaudžiančių varpų
aklai grabinėjuos aplinkui
Metai po metų saldesnės prisirpsta tavo krūtys
vis saldesnės, kai ne – //

* * *

Alešui Štegeriui

Šiomet pirmąkart girdžiu giedantį paukštį.
Melodija, plevenanti lyg dujų liepsnelė;

ketvirtadienio rytas, kovas. Nerealiai ryški šviesa,
lyg į akis prilaikius atropino.

Ne balandis, ne žvirblis, ne šarka (neatpažįstu iš klausos,
greičiau atskirčiau „rolingus“ nuo „bitlų“).
Bunda sąmonė, lengva ir staigi
tarsi ką tik nuskinto obuolio kvapas.

Ir tu, spėju, nemiegi. Lubų plyšiais seki paskui atmintį.
Matai praėjusią vasarą, senų dienų draugę,
ar žemyn besileidžiančią dulkę?
Paukštis netikėtai nutilo. Už lango.

Už gatvės, už krašto. Pameni, kiek dalykų,
nutirpus tironiškam įšalui, gundė ir stebino!
Pameni: užsimetę kuprinę, traukėm tolyn,
kartais išgirdami trelės nuotrupą.

Dabar aš – šitam dviejų dalių mieste, ir valandos
lekia cingsėdamos kaip požeminio traukinio ratai.
Žiūriu joms įkandin, nespėdamas,
laikiniai išėję iš rikiuotės semaforas.

Noriu kalbėti. Noriu pasakoti sielą, sąmonę
ir sąmonę, ar kas ten yra tamsoj,
noriu lupti vieną lakštą po kito,
išsunkti vandenį ir palikti tik druską.

Įsiklausyk, bičiuli. Girdi? – tai paukščiai
klega, ulbuoja, gieda studentų kvartaluose,
statybų aikštelėse, neištariamų vardų tautelėse,
pačioj laiko sūkurio aky.

* * *

I was as old as pain
W.S. MERWIN

vėl vaikštau po nuotraukas virš pianino
jos įsileidžia nesipriešindamos, lyg to laukusios

spalvos šešėliai blunkančios linijos
išsigaubia lyg lašas iš krano:

atvėسę patalai greimas ant pieno

vėlyvos sirenos – greitosios ar fabriko

tavo kūnas kruta ankštam ore
kažkur toli kitam kvadrate

į stiklą trinasi putplastis

ar jauti prietemos kvapą ar nueisi
nežinia kur atneši

Palangos tiltą ar ne

aštuntam kambary tarp šokančių kojų
aštunto dešimtmečio batais randu ko neieškojau

ant parketo nukritęs kraujo lašas
toks apvalus tirštas nekaltas

pasilenkiu ir lyžteliu, apstulbęs

Potockio motyvas

sapnuoju, kad einu gatve sapnuodamas
kad verkiu kažkokioj patalpoj
visų akivaizdoje
prabundu: einu drėgnu nuo ašarų veidu
šlubuodamas kaire koja

šitas grindinys užkrėstas, šitie krūmai karščiuoja
nuo pat sugrįžimo, taip, nuo gimimo
ponas chirurge, kada galėsit
priimti žmogų, kada prapjausit pūlinį
ir išvalysit, ligi pačių pašaknų

kyla cukraus lygis, išeina iš vagos
užliedamas krantinę naktų nuosėdom
paryčių kartėliu

nebegaliu toliau, prisėdu ant suoliuko
pro šalį eina dvi seserys, atšiaurios ir tobulos
įsimyliu jas atskirai, paskui abi iš karto
prie vitrinos jos pereina viena į kitą, velnias
klastūnė optika

viskas optika, viskas mano įsivaizdavimas:
kai tiltas matuoja kažkieno nelygius žingsnius
sapnuoju, kad birželis, kad Vilnius
pats laikas pabusti, bet kaip
kai nemiega tik skausmas kojoj

* * *

ir vis dėlto buvo dvi linijos
dvi plonos raudonos linijos ant testo
nors tiek raminta, skaičiuota, tikėtasi

kaktą muša prakaitas: kokia gamtos jėga
koks didus abejingumas, kai pakyla plėstis
dar vieną nelauktą kartą

žinau, žinau, neteisingai darau
turėčiau džiaugtis, kelti rankas į viršų
vaikai – dangaus dovanos ar panašiai

bet pažeista tuštybė, kelionės po Pietų šalis
drybsojimai fotelyje, vakariniai seansai
visa kas goslu ir nebūtina, o skauda

dvi linijos, naminio karcerio grotos
mažiausiai penkeriems metams
su rengimais, barimais, tepimais
su budinčiu miegu, budos kantrybe

tu, kuris esi dar tik sudėtingas
cheminis procesas, be veido ir lyties
neregimas kaip radiacija arba Dievas
nerūstauk ant manęs

Dvasių iššaukimas

Jurgiui Kunčiniui

Žiūri palenkęs galvą, suspaudęs lūpas. Nosis kaip lašas,
šeriuoti skruostai. Tai tu.

Grįžti pasėmęs vandens, po batais gurgžda sniegas.
Ant slenksčio atsisuki, nusišypsai kreiva šypsena, spėliok,
patenkintas ar šaipaisi. Dvigubas dugnas. Be abejo, tu.

Nelyginant iš rūsio, pavėlavęs atklysta balsas. Kalbi apie klajones, nakvynes šieno kupetose, sanitaro darbą Vasaros gatvėj. Aiškiai artikuliuodamas, mėgaudamasis tiksliais kirčiais. Ai, tas balsas.

Eini lėtai, pakumpęs, bet tvirtai. Kiekvienu judesiu praskiri tirštumą, nudreski priešiško oro skiautę.

Ištiesi ranką ir rodai putliu pirštu: čia darbo kambarys, čia stalas, o čia, ant sienos – manasis traktoristo kampelis. Eina iš tavęs kažkokia šelmiška šėlsmo galia.

Ne, ne draugas, ne pasekėjas. Pavėlavęs smalsuolis, stebintis iš kampo. Taip, valkatavimas, nesibaigiantys erotiniai nuotykių. Taip, balta vaganto vėliavėlė. Kur nežiūrės užsisvajoję jaunikliai.

Pamažu veriasi Vilnius, sudėvėtas ligi kaulo. Cementas ir dulkės; juodas kepalas „Maisto prekės“ lange. Virš languotų puspalcčių prasiskleidę studentų veidai, drovūs ir gražūs.

Tas sudegęs teatras, Jurgi. Nelaimingas laikas, neišsipildęs laikas. Norisi verkti, verkti be ašarų. Kaukti be garso. Pargriūti ant žemės.

Stoviu ratelyje, ištiesęs rankas į besisukančią juostą. Barzdočiai džinsinėm striukėm, moterys su apyrankių spiečiais ant kaulėtų riešų.

Tark, patark ką nors – atsikrenkštęs sako kažkas, – viskas taip lekia, pavasarį neatpažįstu savo gatvės, žodžiai pasensta vos pravėrus burną, nebėra, nebėra ir to nebėra...

bet tu neatsiliepi; tu sėdi valtyje ir irkluoji tolyn dainuodamas: atmerki akis – teka Merkys, užmerki akis – teka Merkys...

Ekranas užgęsta.

2005 sausio 13 – vasaris

Laisvojo universiteto studentas

Juodos akys, už stiklą kaip butelio dugnas.
Bekraujis veidas – tarp teisininkų,
ką tik sugrįžusių iš atostogų tropikuose
(skaityklų prietema; ar kokia skrandžio liga?)

Balti marškiniai kaip tarybinės vidurinės aštuntokų,
garinti džinsai: nuspjaut jam
į paskutinį maišto stilių.

Tyli, atsirėmęs į grafičiais išmargintą sieną;
užsimerkęs prabyla: taip, bloga situacija Turkijoje, Meksikoje ir Mauritanijoje,
taip, planetos kairieji, reikia vienyti
(šautuvų vamzdžiuose prasmenga sausi, nuvytę gvazdikai).

Rudi Dutschkes gatvėje, tarp stalų su antikvarinėmis knygomis
mačiau besišnekantį su savim, sunerimusį. Bet
kol susukau cigaretę – nebėra. Dingo. Lyg skradžiai žemę.

Nuo kada jis vaidenasi? nuo šemaštuntų ar vėliau?
neša sėkmę studentų atstovybės rinkimuose, groja fleita,
kai dalijami antiglobalistiniai lapeliai?
Vieną kartą ko gero pereisiu per jį kiaurai.

Ar tada užsikrėsiu jo bacilomis?

– Pažiūrėsim, ar padėjo sukryžiuoti pirštai,
duodant pionieriaus priesaiką!

**Szara godzina,
sakydavo močiutė ir,
nedegdama šviesos, sėsdavosi prie lango**

o lapkritį?

lapkritį pas mus prieblanda
metrai, kubai, klodai prieblandos

turim šviežios, minkštutės
ir susigulėjusios, antros rūšies
neišsenkamos atsargos – eksportas – kur žiūri valdžia!

lapkritį dingsta reikalingiausi daiktai
nuskęsta tame tvane
ir keikis visom kalbom kiek tik nori

gatvė lyg „Kaligario kabinete“:
moterys, apsigabusios galvas
slenka palei namus, kreivai iškirptus iš šešėlių

vairuotojai tikrina, ar nespaužia

žnybia į žandą, sukteli vairą
ir automobiliai dūžta kaip kiaušiniai

įsikniaubusi į leopardo kailį (Jo sumedžiotą!)
rauda pamesta meilužė
valkatos po balkonu išsiurbė savo drumzliną vynelį

o! nusigerti iki žemės graibymo
iki nesąmonių veblenimo
čia tai būtų išeitis

nugriūti kur nors po klevu
į lapų krūvą
ir užmigti bent pusmečiui

bet kad lapkritį pas mus lapų nebėr

2006 gruodis

* * *

Grįžęs ant grindų statau
prikimštą darbų kuprinę.
Iš svetainės atropoja pasišiaušęs aš,
pūsčiojantis ir votulojantis
pirmą prokalbės balsį.

Apklostęs mudu, užmiegu
plačioj savaitgalio lovoj.
Iškvėpimai iš suglaustų nosių susimaišo,
ir jau nebežinau,
kurioje atspindžio pusėje atsibusiu.

Laurynas Katkus, *Už 7 gatvių*, eilėraščiai, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2009, p. 8–9, 10–11, 22–23, 28–29, 34, 46–47, 54–55, 72–73, 95.

NARDYMO PAMOKOS

* * *

Užsiauginti stuburą, kurio neteko tėvai.
Sprindis po sprindžio, pėda po pėdos.
Iš vandens išlipti sausumon,
peržengti devoną, jurą, kreidą,

pasveikinti pabėgėlių plaustą,

judančias uolas, pirmuosius pastatus,
prasilenkti su Edipu ir grįžus į vartus
neatiduoti futbolo kamuolio
pilvotam kaimynui su peiliu rankoje.

ŽEMYN

M. A.

Koks saldus yra atkryčio pienas,
baltas ir švytintis.

Draugai, genami svarbių reikalų
(jų nesuprantu, ir jie turbūt nesupranta),
išsiblaško po pasaulio šalis,
prisirakina prie rašomųjų stalų.

Moterys juokias kitiems,
į-do-mes-niems,
žinantiems, ką reikia sakyti
prieš tai ir po to.

Prie šventinio stalo
sutiktas tėvas
murmena į ausį: „Koks tu didelis,
mielas sūnau...“

Sapnuoju: lipu krištolo siena,
apačioj bangos.
Pamatau savo atvaizdą,
paslystu ir krentu – kaip paauglystėje.

Koks saldus tas putojantis pienas!
Saldesnis už motinos krūtį,
saldesnis už pergalę.

YRA

šitam miestely ir turgus, saldžios trešnės su nuolaida,
gėlėm apipinti vartai ir užrašas: „tegyvuoja meilė“

Yra ir savivaldybės parkas, oras gairus
kaip pamergės skruostai, rikiuojantis į poras

Yra bažnyčios varpai, keliantys mane kas rytą,
ir kam ten ašara, kai parapija giesmę užtraukia

Lauko kavinėse susėdę senukai,
apsikeisdami gerklinėm priebalsėm, apie ką pagalvoja

*SA vadą Ernstą, susiruošusį vestuvinėn kelionėn, suėmė laive
Ėjo trisdešimt ketvirti metai, Saturnas troško kraujo*

*Manydamas, jog tai draugų pokštas, jis nesipriešino ir buvo parskraidintas sostinėn (techno iš
tolstančios mašinos, šventei pasibaigus)*

*Vakariniai laikraščiai skelbė jį žuvus,
kai pastatytas prie sienos šaukė „Heil Hitler“ –*

Aušta knygos ant naktinio staliuko. Kas buvo iš tikro?
Už lango poteriauja balandžiai. Kas pasiliko?

Padrikos šiukšlės aikštėj, numestas nuotakos nuometas,
ir vardas miestelio – neieškok žemėlapyje, nerasi.

Straelen, 2001.VI.

* * *

Taip ir gyvenu su voratinkliais ir su fikusais
žodynais, komiksais ir širdimi
tuksinčia nakties pakraštyje

Gyvenu su siuntiniais ir emailais
prūsija ir žvėrynu, rugine ir vynu
atvėsus orui, sulėtėjus kvėpavimui

Šnekuosi su statulomis ir poetais
kuriuos mėgstu ir kurių negaliu pakęsti
per sapną aiškiai ištardamas priebalses

Karpau nagus, taisau dušą
prisipažįstu ir nutyliu, vairuoju automobilį
nes niekas taip neliepė

Lauke su tirpstančio sniego plotais
stebiu kiškį, tupintį tarp krūmokšnių
ir įsileidžiu jį sąmonėn

Šoku, šoku, atsimušu į kliūtį, sustingstu –

kaip drėgna aplinkui
kaip garas virš žemės

Prisidengęs erdvei, retai pastebimas
klaudydamasis plakimo, kuris vis stiprėja

Laurynas Katkus, *Nardymo pamokos*, Vilnius: Strofa, 2003, p. 13, 28, 49, 72.

BALSAI, RAŠTELIAI

***

Yra gražių
moterų, kurias vežioja autobusais.
Dažnai jos esti panery,
stovi sau ratu būreliais.
Arba eina pievom, ganydamos dramblotus gyvūnėlius.
Atėjus valgio metui, moterys
pasileidžia plaukus ir sėdasi
ant garuojančios žolės. Atnešami patiekalai.

Kartais jos kažko neranda.
Retkarčiais aš sutinku jas pavieniui:
prie užkaltos daržovių parduotuvės
veidrodėlyje apžiūrinėja savo kaktą.
Krustelėjus sako: Labas, mes pažįstami.

Bet ateina vakaras, ir gražios moterys,
vienos pačios, kitos už parankių, susodinamos
į tam tyčia paruoštus autobusus ir išvežamos –
už miesto, miško, į tolimus, kitus kraštus.

Teta Janė

Teta Jane atsirado iš tinklinio komandos nuotraukos.
Ji niekad neklysdavo skaičiuodama.
Teta Janė mintinai išmoko vokiečių kalbą.

Dažną vakarą ji kažką spausdindavo mašinėle.
Stogais teta paspruko nuo kareivių.
Jos vienišas vyras liepsnojančiais marškiniais bėgo per miškus.
Jį susekė per dovanotą Bibliją.

Teta Janė grįžo ir gyveno, nes kitaip neišėjo.
Teta Janė mėgo mįsles ir antkapių užrašus, pasakojo pusbrolis.
Kai mano kakta tekėjo aliejai,
išjos rankos kišenėn įkrito žvilgantis rublis.
Paskum tolimi giminės pavogė tetos atmintį.
Keršydama ji ėmė klejoti ir dingo.

Dabar ji guli, grįžusi gimtinėn,
mes nežinome ką daryti ir verkiame.

Gal septyniasdešimt antraisiais

Pats miesto pakraštys. Kvartalas ką tik apgyventas;
prie spaudos kioskelio retokai stoja geltoni autobusai.
Eini per gatvę (šviesoforas mirksi, išprotėjo nuo karščio),
šaligatvį, apneštą smėliu ir šiukšlėm.

Laiptinės langai uždangstyti skudurais, vietomis nė neplauti.
Trečiam aukšte šūkaloja darbininkai; bilda statomi baldai.
Kambaryje du čiuziniai, knygų ryšuliai palei sienas,
tetos padovanotas vežimėlis; virtuvėje, ant stalo raštelis:
„Repeticijoj. Susitikime prie tilto pusę aštuonių“. Tada keli
pavakarių kąsneliai, tešla šio vakaro pyragui
ir trumpas poilsis.

Jau kelinta diena užsimerkusi matau suplyšusią
užrašų knygutę – adresus, perbrauktus tvarkaraščius, kelis lapus,
prirašytus nežinoma kalba; o paskui ateina keistas nuovargis,
laukimo nuovargis –
reikia eit virtuvėn; užkurti orkaitę.

***

Konjakas išgertas. Ir suvalgyta viskas.
Beveik pasiilgau tos pilkos dėžės, mudviejų narvelio.
Matracų, boluojančių ant žemės
Atminty miglojas muzika, veidai ir kalbos; dar viena diena,
dar keturios ir dvidešimt keturios valandos
ton juodon taupyklėn. Paskutinėje kelionėje pirkau
diktofoną; veltui, iš karto supratau – veltui:
nieko čia nesulaikysi, nieko neapgausi...

Ties žiedu mudu aplenkia milicijos viliukas –

suka dešinèn, tolsta paupiu, pradingsta už akinių krašto.
Vèl tiktai žingsniai, matuojantys srovės platumą.

Įveikus jau didesnę pusę, tiltas krusteli:
sudreba statulos, tartum perlietos šalčio,
blanki šviesa (žvaigždė? žibintas?)
sumirksi ir pažyra, atsitrenkus į granito bloką,
ir aplinka ištirpsta tamsoje.

Tuomet plačiai, lig skliauto ir lig skausmo,
atsiveria klausa. Svyruodamas girdžiu: štai aš,
o po tiltu aukšlė, štai rugpjūtis, debesynuos ošianti rasa,
štai tūkstančiai aukštų balsų dainuoja krikšto giesmę,
ir akmeniniu stulpu štai rieda, rieda pasiklydęs laiko lašas!
Koks apvalus! Koks grynas! Koks troškinantis!..

Ir jau apsigręžtum, jau svirtų rankos prie turėklų,
link tamsios tėkmės,
tik pratrūksta moteriškas šauksmas –
remia...negaliu...

***

Ilgesnės tapo naktys ir mano plaukai,
pūkais apsiskleidė tuopos
ir ant tvorų pagausėjo plakatų:
tai atmintis užsiaugino kitą odą.

Kada, kada jau išmečiau lauk
tavo balso įrašus, gestų brėžinius
ir užspaudžiau migdolo akis,
kuriose kartais atspindėdavo aikštė.

Nes užsispyręs rievę žiedžia kamienas,
imtuvas transliuoja vis karštesnes kalbas,
nes pietuose jau yra vakarienės,
o vakarienėj – ryto šviesos.

Tik gaila kelių korio akučių –
žingsnių per nušviestą skverą, arbatos
balkone, miniai plūstant pro šalį
(man, sakau, nes tu visad tylėjai).

Nuo prisipažinimų meilėj užsikimšus pašto dėžutė.
Netrukus blyksčių šviesoje urną slysi biuleteniai,
bus atšvęstas posūkis, pergalė,
ir patronų portretus pakeitus, ratas kartos savo kelią.

Ir ramybė visur, kai atverčiu uždraustą lapą:
nuo tavo strėnų nuplautas sidabras,
akmens krūtys sudilusios; net linksma truputį
dėl savo naivumo, puikybės...

Laurynas Katkus, *Balsai, rašteliai*, Vilnius: Vaga, 1998, p. 28, 39, 40–42, 91–92.